Natuurwinst door het verwijderen/verplaatsen van oude fietspaden

1-10-2026, Staatsbosbeheer Drents Friese Wold;

Met het verwijderen van deze twee paden willen we meer rust creëren voor vogels. De verwachte natuurwinst is onderbouwd met lokale vogelgegevens, het zoneringsonderzoek van Sovon en RAVON en onderzoek naar de effecten van recreatie op de betrokken soorten. Hieronder lichten we toe wat dit voor ieder pad betekent en hoe we de veranderingen volgen.

Het pad langs het Groote Veen

Het Grote Veen ligt nabij de weg tussen Appelscha en Hoogersmilde en wordt regelmatig bezocht door kraanvogels. Ze broeden er nog niet. Het veen is aan vier kanten omsloten door fietspaden. Door één van die paden te verwijderen, willen we ten minste één zijde rustiger maken.

De aanwezigheid van kraanvogels is hier de belangrijkste lokale aanwijzing voor de natuurwaarde. De soortbespreking van Vogelbescherming beschrijft dat kraanvogels ook buiten de broedtijd gevoelig zijn voor verstoring en rustige plekken nodig hebben om te rusten en voedsel te zoeken. Het zoneringsonderzoek plaatst de kraanvogel bovendien in de hoogste van de vier klassen voor verstoringsgevoeligheid. [1, p. 14; 3, p. 49]

De verwachte winst is dus dat vogels het veen aan deze zijde met minder verstoring kunnen gebruiken. Dat is ook waardevol als kraanvogels er niet gaan broeden. Meer rust kan gunstiger omstandigheden bieden voor toekomstige broedvogels, maar een broedgeval kunnen we niet voorspellen.

Juist dit pad is een logische keuze: het staat regelmatig onder water, verkeert in slechte staat en is niet meer nodig voor het fietsnetwerk. De weg en de overige fietspaden blijven aanwezig. De maatregel maakt daarom vooral deze ene zijde rustiger.

Het pad vanuit de oude uitkijktoren, onderdeel Aekingerzand

Dit pad is één van de drie paden vanuit de oude uitkijktoren die worden verwijderd. Eén daarvan ligt binnen deze gemeente. De natuurwinst van dit pad hangt samen met het verwijderen van de andere twee: samen zorgen ze voor een groter aaneengesloten gebied met minder recreatieve verstoring.

De onderbouwing is hier vooral gericht op grondbroeders zoals tapuit, boomleeuwerik en nachtzwaluw. Het zoneringsonderzoek vermeldt dat deze soorten jaarlijks in het Aekingerzand broeden. Sovon heeft het Aekingerzand, mede vanwege deze soorten en de kansen die meer rust biedt, expliciet toegevoegd aan de categorie zeer kwetsbare open gebieden. [1, p. 16]

De soortbesprekingen van Vogelbescherming adviseren voor deze vogels een lage dichtheid aan paden. Onderzoek laat zien dat recreatie kan samenhangen met lagere broeddichtheden en, onder meer bij de nachtzwaluw, lager broedsucces. Het verwijderen van de drie paden sluit aan bij die bevindingen. We verwachten dat meer van het aanwezige leefgebied rustig kan worden gebruikt om te broeden, te rusten en voedsel te zoeken. [3, p. 44, 46, 53, 57 en 60].

Belangrijk om te vermelden dat we hier een Europese verplichting hebben voor uitbreiding van met name Tapuit en boomleeuwerik in dit daarvoor aangewezen gebied; dus niet alleen omdat wij dat graag willen.

Het pad langs de Ganzenpoel

De Ganzenpoel zelf ligt in Westerveld, het grootste deel van het te verplaatsen fietspad ook. Een deel van het traject ligt echter in Ooststellingwerf. Als het Westerveldse deel eruit gehaald wordt loopt dit stukje daarmee dood.

Dit traject is onderdeel van de stille kern Oude Willem. De stille kern wordt hier groter met alle voordelen van dien.

Iets specifieker zal net als bij het Groote veen ook hier 1 deel van de Ganzenpoel rustig worden; omdat daarachter meteen de stille kern ligt zelfs zeer rustig. Er zit geen pad meer tussen het ven en het achterliggende gebied en de rug waar het pad nu op ligt kan weer worden verlaagd tot natuurlijke hoogte waardoor het ven zijn natuurlijke grootte weer terugkrijgt.

We verwachten hier qua vogels dat met name een soort als de dodaars, ook aangewezen voor het Drents Friese Wold hiervan profiteert, maar natuurlijk kan ook hier de kraanvogel dan mogelijk terugkeren.

Welke gegevens onderbouwen deze verwachting

Het zoneringsonderzoek gebruikt broedvogelkarteringen uit 2015 tot en met 2022 en behandelt 59 vogelsoorten. De verspreidingsgegevens zijn gecombineerd met kennis over verstoringsgevoeligheid en de Rode Lijststatus. Daarmee geeft het onderzoek een onderbouwd beeld van de kwetsbare delen van het gebied. Voor het Aekingerzand is daarnaast een afzonderlijke ecologische beoordeling opgenomen. [1, p. 10 en 13-16]

Er zijn ook concrete onderzoeksresultaten voor de betrokken soorten. De literatuurstudie van Vogelbescherming beschrijft bij tapuiten drie tot vier keer hogere dichtheden in afgesloten gebieden dan in toegankelijke gebieden, en lagere dichtheden langs paden. Voor nachtzwaluw en boomleeuwerik worden eveneens negatieve verbanden tussen recreatiedruk en broeddichtheid beschreven. Deze resultaten ondersteunen de verwachte richting van het effect; ze voorspellen niet hoeveel extra broedparen onze maatregelen opleveren. [3, p. 44 en 46]

De soortbesprekingen geven de volgende richtwaarden voor bufferzones rond vogels:

Soort	Richtwaarde voor de bufferzone	Bron in deel 2
Kraanvogel	500 m buiten de broedtijd 1000 m in de broedtijd	p. 49
Tapuit	250 m in de broedtijd	p. 60
Boomleeuwerik	100 m in de broedtijd	p. 57
Nachtzwaluw	100 m in de broedtijd	p. 53

Dit zijn afstandsadviezen uit een literatuurstudie en deskundigenbeoordeling. Ze laten zien op welke schaal verstoring relevant kan zijn. De passende afstand hangt af van de plek en het gebruik. De waarden zijn geen berekening van de oppervlakte natuurwinst na het verwijderen van een pad. [2, p. 74; 3, genoemde soortbesprekingen]

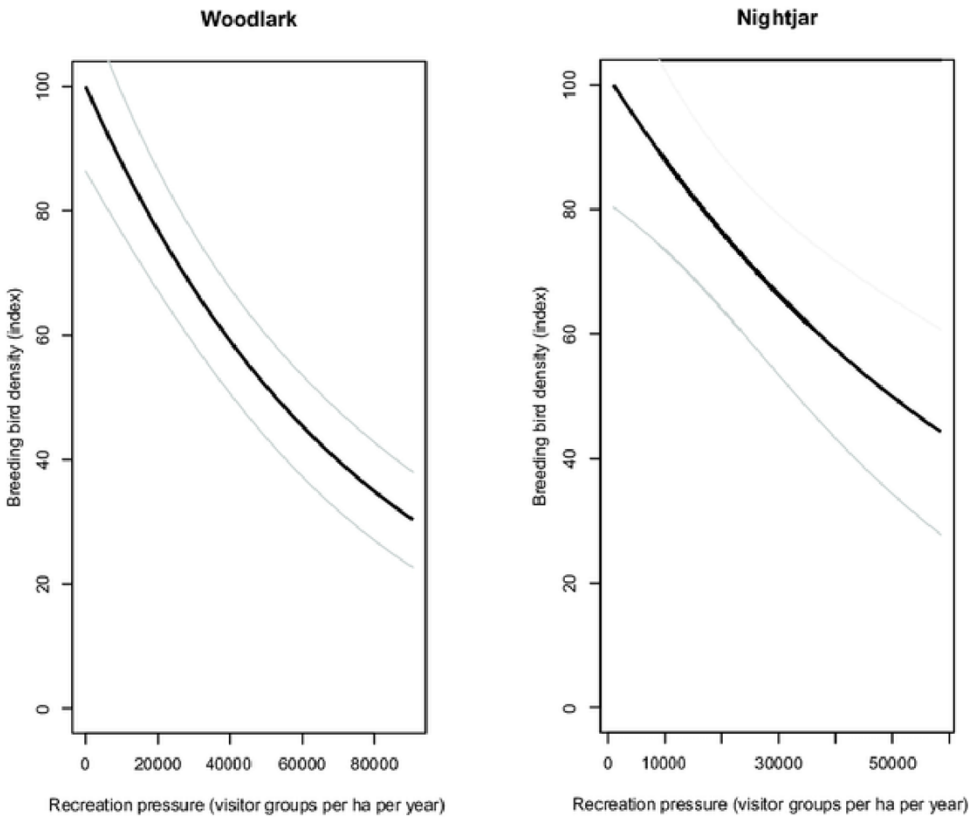
Hoe volgen en beoordelen we de veranderingen

We sluiten aan bij de bestaande vogelmonitoring. De tapuit op het Aekingerzand wordt jaarlijks gevolgd. Voor het hele gebied vindt eens per zes jaar een broedvogelkartering plaats. Voor de evaluatie vergelijken we de gegevens van vóór en na het verwijderen van de paden. We kijken daarbij naar aantallen en de ligging van broedterritoria, met bijzondere aandacht voor de omgeving van de voormalige paden.

Bij het Grote Veen kunnen waarnemingen van kraanvogels aanvullend laten zien hoe zij het gebied gebruiken. De broedvogelkartering geeft informatie over de vogels die er daadwerkelijk broeden. Samen met onze ecoloog beoordelen we de veranderingen. Daarbij betrekken we ook waterstanden, vegetatie, andere beheermaatregelen en de bredere ontwikkeling van de vogelstand. Zo schrijven we een verandering niet automatisch toe aan het verwijderen van de paden.

Onderzoek naar recreatiedruk en broedvogels

De onderstaande figuur uit het zoneringsonderzoek laat het verband zien tussen recreatiedruk en broedpaardichtheid op de Veluwe. Links staat de boomleeuwerik, rechts de nachtzwaluw. De verticale as geeft de relatieve broedpaardichtheid weer; 100 staat voor de gemodelleerde situatie zonder recreatie. De horizontale as geeft de recreatiedruk weer.

Figuur 1. Verband tussen recreatiedruk en broedpaardichtheid. Overgenomen uit [1], figuur 1.2 op p. 7, op basis van Pouwels et al. (2017). De figuur ondersteunt de verwachting dat minder recreatiedruk gunstig kan zijn. Het is geen berekening voor de twee paden in het Drents Friese Wold.

Bronnen

[1] Brinkman C, Van Delft J, Struijk R en Sierdsema H (2023). Verstoring- en zoneringsonderzoek Dwingelderveld en Drents-Friese Wold. Broedvogels en herpetofauna. Sovon-rapport 2023/68. Versie van 18 juli 2023.

[2] Krijgsveld KL, Klaassen B en Van der Winden J (2022). Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 Hoofdrapport. Vogelbescherming Nederland.

[3] Krijgsveld KL, Klaassen B en Van der Winden J (2022). Verstoring van vogels door recreatie. Deel 2 Soortbesprekingen. Vogelbescherming Nederland.

De verwijzingen gebruiken de paginanummers die in de rapporten zijn afgedrukt. De lokale situatie en de bestaande monitoringsfrequentie zijn gebaseerd op de gebiedskennis van Staatsbosbeheer.